

Сузана С. Елчић*
Универзитет у Источном Сарајеву
Факултет пословне економије Бијељина

УДК 811.111:004.773.3:811.163.41
Оригинални научни рад
10.7251/NSK1413006E

УТИЦАЈ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА НА ГРАФО-ФОНОЛОШКИ СИСТЕМ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Апстракт: За електронску комуникацију својствено је да садржи што неубичајеније исказе како би њихови креатори показали своју иновативност, те привукли пажњу осталих учесника у комуникацији. Ово се, између осталог, постиже измијењеним писањем графема, као и употребом неких других знакова који визуелно подсјећају на графеме које замјењују. Циљ нам је да у овој раду класификујемо и анализирамо на који начин се реализује измијењено писање домаћих и одомаћених лексема под утицајем енглеског језика, али ћемо приказати и она онеобичајења која нису њиме мотивисана. Корпус на коме се проводи истраживање укључује електронски дискурс асинхроног типа, што је важно имати на уму узимајући у обзир да комуникатори имају довољно времена да адекватно уобличе жељену поруку прије него што је обзнане осталим учесницима у интернетској комуникацији. Ипак, досадашња истраживања показују да је електронски дискурс лишен стандарднојезичке норме и да га карактерише апсолутна слобода израза која се огледа у свим лингвистичким сегментима, па чак и онима који би требало да буду „отпорни“ на било какве иновације и утицаје страних језика. С тим у вези, овај корпус показао се веома плодотворним будући да је изњедрио прегршт потврда утицаја енглеског језика на српски у домену графо-фонолошког система српског језика.

Кључне ријечи: графо-фонологија, асинхрона електронска комуникација, квазитранскрипција.

Уводна разматрања

За електронску комуникацију својствено је да садржи што неубичајеније исказе како би њихови креатори показали своју иновативност, те привукли пажњу осталих учесника у комуникацији. Ово се, између осталог, постиже измијењеним писањем графема, као и употребом неких других знакова умјесто одговарајућих слова. Корпус на коме се проводи истраживање укључује блог, као облик електронског дискурса асинхроног типа, што је потребно имати у виду с обзиром да у асинхорној комуникацији комуникатори нису ограничени временом и брзином слања порука, те имају довољно времена

* suzanae@live.com

да адекватно уобличи жељену поруку прије него што је обзнане осталим учесницима у интернетској комуникацији. Комуникација на блогу почиње када блогер објави одређени садржај који може бити различитог формата (слика, видео-запис, текст и слично), након чега посјетиоци блога, уколико желе, могу коментарисати постављени садржај, и на тај начин улазе у интеракцију, како са креатором блога, тако и са осталим посјетиоцима. С тим у вези, с правом можемо рећи да блог има карактеристике разговорног стила у писаној форми. Примјери за корпус ексцерпирани су у току 2011. године из следећих блогова: *Blic blog*, *Blog B92*, *Mojblog*, *Blogger.ba*.

Анализирајући електронски дискурс, Радић Бојанић утврђује да у њему долази до мијењања графолошког система српског језика (Радић Бојанић, 2007, стр. 51). „Графологија проучава графичке знакове и системе у писмима и њихов однос према одговарајућим фонолошким јединицама и системима“ (Бугарски, 1996, стр. 134). За српски језик карактеристично је да свака фонема има одговарајућу графему, што га чини досљедним. С друге стране, за енглески би се могло рећи да има недосљедан графо-фонолошки систем, с обзиром да се иста фонема графички приказује на различите начине или да иста графичка секвенца има више различитих фонемских вриједности. Илустрације ради, наводимо различите изговоре истог скупа *ough* у енглеским ријечима: *tough*, *cough*, *plough*, *through*, *though*, у чијем се изговору овај скуп реализује на различите начине: /ʌf/, /ɒf/, /aʊ/, /u:/, /oo/. Електронски дискурс, и синхроног и асинхроног типа, представља велики изазов за лингвистичку анализу, јер уноси који се објављују у виртуелном простору најчешће су лишени стручних правописних и граматичких корекција, што нам пружа увид у то колико се пажње посвећује језичком изразу. У интернетској комуникацији манифестује се апсолутна слобода израза и она је обиљежена великим уносом елемената из енглеског језика и то на свим лингвистичким нивоима, па чак и онима који би требало да буду „отпорни“ на било какве иновације и утицаје страних језика, какав је графо-фонолошки ниво лингвистичке анализе. Стога, с обзиром да енглески језик има статус првог језика свјетске комуникације, у овоме раду полазимо од претпоставке да ће се његов утицај осјећати и на графо-фонолошком систему српског језика, а циљ нам је да класификујемо и анализирамо на који начин се реализује измијењено писање домаћих и одомаћених лексема под утицајем енглеског језика. Такође ћемо приказати и она онеобичајења која нису њиме мотивисана.

Резултати истраживања

Код латиничног писма нека слова настају на два начина: комбиновањем постојећих слова (dž, lj, nj), или додавањем различитих знакова основној словној фигури (đ, ć, ć, š, ž). Радић Бојанић каже да учесници у

електронској комуникацији прибјегавају двјема тактикама при писању латиничних слова са дијакритицима. Наиме, они користе само слова s, dj, c, c, z умјесто š, đ, č, ć, ž, или комбинују слова дјелимично по узору на енглески правопис, па тако ch постаје ч, а sh постаје ш у електронском дискурсу (Радић Бојанић, 2007, стр. 51).

У корпусу су уочени бројни искази у којима су дијакритички знакови латиничких слова изостављени, па блогери слова абецеде *š, đ, č, ć, ž* пишу као *s, dj, c, c, z*. Ова појава веома је честа у комуникацији на интернету уопште, највјероватније због обичног немара да се на рачунару подеси програм, односно изабере латинични начин писања. Излишно би било наводити све потврде које илуструју ову појаву, јер је њихов број огроман, па стога наводимо само неке од њих:

Najbolje je sto⁶ se ti parcici secanja iz detinjstva pretvore u ogromne slike pa se dobije utisak kako je vreme sa tih slicica ustvari beskrajno, a taj neki dan, koji se pamti, izgleda kao da je trajao beskrajno dugo. *Par priča o bučnoj tišini i jedna glasina završila knjigu, B92 blog*⁷ (15. 1. 2011).

Nebojsa, najbrzi je Bog a ne neki neutrini ili svetlost. Zato su sve ove teorije uzaludne jer naucnici odbijaju da priznaju ocigledno prisustvo

За комуникацију на интернету, карактеристична је појава измијењеног писања одређених ријечи. На овај начин долази до појаве квазитранскрипције. Квазитранскрипција огледа се у писању домаћих и/или одомаћених ријечи у којима се одређена слова замјењују енглеским диграммима или се, пак, употребљавају слова која српска абецеда не познаје. Такође, квазитранскрипција се реализује и редупликацијом самогласника и сугласника. Тако се словима која не спадају у абецеду српског језика *x, y, w, q* пишу ријечи и афикси страног поријекла, али и домаће и/или одомаћене лексеме. У наставку ћемо показати на које се начине квазитранскрипција манифестује у језику српских блогова.

Због непостојања акустички сличног гласа код нас, двоуснено *w* обично се у српски језички систем преноси као *v*, под утицајем њемачког језика у коме се *w* тако изговара, а који је првобитно био језик посредник између српског и енглеског. Међутим, корпус је изнедрио неколико примјера код којих је присутан обрнут случај, односно код неких

⁶ Да би се разликовали од остатка исказа, издвојени карактеристични примјери су подвучени.

⁷ Уз сваки примјер стоји назив блога написан искошеним словима, као и датум када је примјер уочен и издвојен.

домаћих ријечи уснено-зубно *v* је замијењено двоусненим *w* које не спада у абечеду српског језика.

Svevisnjeg. Bog ih sve vreme kusa al na kraju svi naucnici završavaju na istom mestu. Tamo gde su plameni vatre vecni. *Tesla znao za čestice brže od svetlosti*, *Blic blog* (3. 10. 2011)

Meni zena kupuje knjige isključivo sto deblje i sa sitnijim slovima, valjda da me sto duze ususka u literaturu (tada sam bolji čovек, sta li). *Par priča o bučnoj tišini i jedna glasina završila knjigu*, *B92 blog* (15. 1. 2011).

За блог, као огранак

pussssa swimma... *scaryblog, blogger.ba* (24. 4. 2011).

Jednu stvar sam naucio i shvatio za ovih mojih pola stoleca zivota, maloumnijih ljudi na svetu ne postoje od SRPSKIH patri(J)ota svih boja , ma bili oni kwazi ili pravi sve jedno! *Kolač ili...*, *Blic blog* (6. 2. 2011)

Dansnje mlade generacije znaju sva slova, ali su funkcionalno nepismeni, koriste kompjutere i internet - ili bar misle da umeju da ih koriste - preko koga tu nepismenost omasovljuju, produbljuju i dovode do nivoa Opsteprihwacenog. *Srpske uvrnute anegdote, Blic blog* (20. 2. 2011).

Овдје посебну пажњу захтјева примјер „*preko koga tu nepismenost omasovljuju, produbljuju i dovode do nivoa Opsteprihwacenog*“, који треба сагледати у ширем контексту. Наиме, употреба двоусненог *w* уместо уснено-зубног *v* јавља се само једанпут у издвојеном коментару, што указује на жељу блогера да се критички осврне на припаднике младе генерације за коју каже да су „функционално неписмени“, а чији стил писаног изражавања управо садржи слична одступања од норме српског језика. С тим у вези, употребу графеме *w* у овом примјеру можемо донекле и оправдати, будући да је она ироничан осврт на генерално поигравање језиком и културом уопште, који се доводе до нивоа општеприхваћеног, тј. *opsteprihwacenog*, чиме се ствара паралелна обичајна норма, односно псеудонорма.

Графема *x*, која не постоји у абечеди српског језика, веома често се употребљава да замијени сугласнички скуп *кс*, који му по вриједности изговора енглеских ријечи одговара (*box, tax, context* и сл.). Дакле, домаће и/или одомаћене лексеме у којима се појављује ова сугласничка група замијењују се словом *x*, како би их учиниле што необичнијим, али и како би се одређена ријеч што брже написала. Ову појаву илустроваћемо наредним потврдама:

Ja smem javno da kazem pod punom moralnom i krivicnom odgovornoscu da sam ja deo fasista,huligana,onih extremnih desnicara kako god nas normalne i vecinske stanovnike nazivali ali ja sam deo tog naroda koji

smatra da ova drzava ima mnogo vecih prioriteta i vecih krsenja ljudskih prava nego sto je to homoseksualizam... *Zašto ćutimo, Blic blog* (10. 2. 2011).

Ovaj blog mi je vise relaxacija i beg od ponekad jednolicne stvarnosti. *Reality Srbija, Blic blog* (25. 1. 2011).

Bila je ikona primitivizma, vulgarnosti, zaostalosti, neukusa i sunda i posle jednog (extremno vulgarnog) hvalospeva na racun gejeva sada je preko noci ikona demokratije. *Šta je sledeće, Nobel za JK, Blic blog* (18. 5. 2011).

Hit rijalitiја (ili zargonom istog 'vrh vrhova') mi je ubedljivo „moja desna ruka“... nisam ni slutio da ce mi se smuciti extremitet koj mi je u tinejdz periodu toliko zadovoljstva podario! *Reality Srbija, Blic blog* (25. 1. 2011).

У складу са индивидуалним начинима онеобичајења својственим језику блога, енглеско *x* може се јавити и у функцији латиничног *h* у српским лексемама. То су ријетки примјери, корпус биљежи свега један. У том случају говоримо о околионалној употреби енглеског *x* умјесто латиничног *h*. Учени примјер гласи:

još većiји синдром ми је и то што ljudi kao da ne umeju da nadju dobre prevodioce, pa nekad kad se zaslušаш, чујеš и оно што nisi xteo. *Ду ју спик англиш, министарко? Blog B92* (2. 7. 2011).

Говорећи о индивидуалним поступцима који се примјењују како би се искази учинили што необичнијим, не смијемо изоставити ни појаву када се енглеско *u* јавља у функцији латиничног *u*. Оно што је интересантно у вези са примјерима који то илуструју јесте крајња недоследност у изразу, будући да се употреба енглеског *u* умјесто латиничног *u* јавља спорадично, па се у оквиру једног коментара час примјењује описани поступак, час се употребљава одговарајућа графемска ознака. Ова појава говори у прилог чињеници да је интернет медиј у коме је дозвољена апсолутна слобода изражавања, па наводимо примјере који то показују:

Kasnije sam video još neke novije komentare koji su me samo ohrabрили u tome da ne bežim u razym jer nisam valjda lyd da to učinim... Meni je baš lepo nerazymnom a često se to preliва i van ove palube. Moj ti je savet da još ne napuštaš ovaj BROD LYDAKA i da triput meriš a jednom skačeš. Em je voda 'ladna, em nisam baš toliko lyd da te ponovo užetom izvlačim

nazad na palubu... natopljenog (i duplo težeg)... *Petropanovi, Blic blog* (27. 1. 2011)

Inače, kad bi neko pametan počeo da objašnjava "kako je uopste JK postala tako neizbezna tema, kako se njkv JK vinula u svet intelekta i kako su famozne silikonske kese najednom postale sive celije", postojala bi velika opasnost da objašnjenje završi kao novopečeni glypan. *Šta je sledeće, Nobel za JK, Blic blog* (18. 5. 2011).

Измијењено писање српских ријечи под утицајем енглеске нормe примјеђујемо и у употреби енглеских диграма у писању српских слова са дијакритицима (*ch -ч, sh -ш, zh -ж, tj -ћ, tz -ц*), при чему, у највећем броју случајева, слово *h* служи као замјена за квачицу.

Бројне су лексеме код којих консонантски скупови *ch* и *sh* (*chair, chain, church, shoes, share* и многе друге) имају исту изговорну вриједност која је најприближнија нашим *ч* и *ш*. Такође, ваља нагласити да има и оних ријечи у енглеском које одступају од тог обрасца (*chaos, champagne, choir*), што указује на недоследност између појединачних гласова и слова која их представљају у енглеском језику. Сљедећи примјери приказују српске ријечи код којих су слова *ч* и *ш* замијењена диграмима *ch* и *sh*.

Kad se sve sabere i oduzme, Goranovi blogovi su sve cheshce, bar za mene, ili u njegovom maniru - objektivno, onako nekako ... okruglo pa na coshe; pochnem sa plusevima a onda mu, sve chesto takodje, lupam minuse citajuci njegove "odgovore". Ponekad mi se i ne otvara njegov blog, ali zbog sjajnih postova vecine uchesnika, ja to redovno chinim. Shto se tiche vokabule i koga to okrzne, shta da Vam kazzem; jednom skeptiku i namcoru, , koji ih chita sa uzzivanjem, Vashi postovi ulepshaju dan. *Volim 90te, Blic blog* (15. 10. 2011)

Vidish , ja mislim da treba DA IM GA DAMO .. al ne suverenitet , ne ni integritet .. I voleo bi da mi pojasnih gde se nalaze "oklandska ?" ostrva ??? Jesi siguran da nisi zaboravio F ? na pochetku ? ..E moj glumac , chitaj .. obrazuj se loma , mislim .. javna si lichnost shto bi rekli seljaci ;) *Kolač ili..., Blic blog* (6. 2. 2011)

Olandska , il Foklandska , za ova prva i ja prvi put chujem , a nisam bash neobrazovan , al ok , kako beshe to finski arhipelag ..tu do botnickog zaliva .. bash smo neobrazovani ovaj alexandar i ja , NEGO OK si ti glumac , mislim , nemash bash identitet , i dalje te vishe znaju kao brata ..al ok ,recimo da si ti Paolo Kanavaro (znam da su to za tebe Foklandi ;)ja ni to nije loshe u datoj konstelaciji .. *Kolač ili..., Blic blog* (6. 2. 2011).

Уколико посматрамо први примјер, увидјећемо да је чак дванаест ријечи написано употребом диграма *ch* и *sh*, а код само четири ријечи коментатор је изневјерио сопствени стил писања и употребио слова без квачице (овдје нисмо уврстили комбинацију *dj* будући да се она готово редовно појављује у корпусу, као ни редукацију графеме *z* о чему ће бити више ријечи у наставку). Сматрамо да је потребна посебна концентрација да се без грешке сваки дијакритички знак замијени својим „енглеским парњаком“.

Аналогијом са начином настанка дијакритика *ч* и *ш*, долази до стварања још једног дијакритика, и то употребом диграма *zh* као замјене за слово *ж*. Наредни примјери не могу се директно приписати утицају енглеског језика на српски графолошки систем јер се диграм *zh* не јавља у енглеском језику, али је аналошким путем он нашао своје мјесто у окриљу електронске комуникације.

mozhe da ima, u svom haosu i neki coontzokwet :o))) *Tri pogleda na Dunav, mojblog* (18. 1. 2011).

*zekana suzhava oke sevajutji istim, a zatim dizhe njushkitzu i treska vratima za sobom... TRASSSSSS! *Tri pogleda na Dunav, mojblog* (18. 1. 2011).

Која смјурџа, млада било ми је чудно у startu да нешто попут блица има blog community вредан pazhnje. *Petropanovi, Blic blog* (27. 1. 2011) .

Пракса да се дијакритички знакови замјењују комбинацијом графема (*ch*, *sh* и *zh*) указује једино на потребу оних који прибјегавају таквом писању да се њихово писано изражавање учини што необичнијим, посебно ако се узме у обзир чињеница да је могуће подесити оба писма на рачунарском програму тако да нема забуне око одређених гласова и слова која их представљају, при чему је чак задовољен и принцип језичке економије будући да се пише само једно слово умјесто два.

Консонантски скуп *tz* у енглеском језику јавља се јако ријетко, и то углавном у ријечима страног поријекла: *pretzel, waltz, tzar, tzarina, tzarism, tzarist*, а посљедње четири у низу имају још два писана облика и то *czar, czarina, czarism, czarist* и *tsar, tsarina, tsarism, tsarist*. Овај скуп забиљежен је као замјена слова *ц*, иако његова изговорна вриједност у енглеском може бити и /z/ и /tʃ/. С тим у вези, не можемо са сигурношћу тврдити да је овдје присутан утицај енглеског језика. Представљање африкате *ц*, коју у српском језику чине компоненте *т* и *с*, комбинацијом *тз*, за коју постоји ријетка потреба и у енглеском језику, сугерише помодни англохолизам. Наредни примјери говоре у прилог уоченој тенденцији да је у комуникацији на интернету, и у блогу као једном дијелу овог медијума, заиста све допуштено.

Nudish se? PrihvaTjam.... hotjem neshto originalno, neobichno, vtzavo, veselo i pomalo shashavo... mozhe da ima, u svom haosu i neki coontzokwet :o))) *Tri pogleda na Dunav, mojblog* (18. 1. 2011).

*zekana suzhava oke sevajutji istim, a zatim dizhe njushkitzu i treska vratima za sobom... TRASSSSSS! *Tri pogleda na Dunav, mojblog* (18. 1. 2011).

Уколико обратимо пажњу на први примјер, видјећемо да од шеснаест пунозначних ријечи, девет тежи, на пародијски начин, опонашању енглеског писаног израза. По својој необичности истакла се именица *сунцокрет*, која је потпуно трансформисана у облик *coontzokwet*, специфичан не само по употреби диграма *tz* умјесто африкате *cz*, него и по неким другим поступцима онеобичајења. Као што се види, овдје је дошло до замјене латиничног слова *s* ћириличним *с*. Потом примјећујемо дупликацију вокала *o* по узору на енглески модел о чему ће бити више ријечи у наставку рада. Такође је и двоуснено *w* искориштено умјесто *p*, како би се опонашао дјечији говор.

Уочени су и неки примјери у којима се слово *h* преноси као јотовано *m* у виду диграма *mj*. Ово је један од начина добијања *h* у српском језику путем гласовне промјене јотовања дентала (*mj>h*, *ɔj>h*). За ову појаву није директно крив енглески језик, с обзиром да у њему не постоји овакав диграм, већ се ово може приписати тенденцији блогера да привуку пажњу осталих учесника у комуникацији и истакну свој исказ.

Misim ovaj blic blog, ne mozhe svako da pishe blog samo kao ako te redakcija odabere ili shta vetj? *Petropanovi, Blic blog* (27. 1. 2011)
PrihvaTjam.... hotjem neshto originalno... *Tri pogleda na Dunav, mojblog* (18. 1. 2011).

*zekana suzhava oke sevajutji istim.... *Tri pogleda na Dunav, mojblog* (18. 1. 2011).

На основу до сада реченог у вези са квазитранскрипцијом, примјећујемо специфичност дистрибуције сугласника при употреби енглеских и квазиенглеских диграма. Наиме, употребом ових диграма долази до беспотребног гомилања сугласничких скупова, иако српски језик тежи њиховом разбијању. Сугласничке групе се формирају на почетку (*shta*, *chesto*), у средини (*njushkitza*, *lichnost*) и на крају ријечи (*zovesh*, *morash*). Овакав начин писања домаћих и/или одомаћених лексема контрадикторан је општелингвистичком принципу језичке економije који је посебно присутан у електронском дискурсу, јер у њему постоји тенденција да се уз што мање

средстава пренесе што више информација. Закон језичке економије јесте нарушен али је, с друге стране, задовољен принцип „што необичније – то боље“, који је, такође, у основи овог вида комуникације.

Редупликација сугласника и/или самогласника, за разлику од енглеског, није својствена српском језичком изразу, изузев у аблаутским конструкцијама које су углавном страног поријекла (*зоолошки врт*). С друге стране, у многим енглеским ријечима јављају се редуликовани самогласници (*pool, freedom, skii*) и сугласници (*summer, egg, happy, rapper*). Међутим, некада се прибјегава удуплавању графема како би одређена домаћа ријеч што више подејала на енглеску. Најприје наводимо примјере удвајања сугласника, а потом и самогласника.

Не само у форми диграма *zh*, фрикатив *ж* је још представљен и редупликацијом графеме *z*, што ћемо илустровати сљедећом потврдом:

Shto se tiche vokabule i koga to okrzne, shta da Vam kazzem; jednom skeptiku i namcoru, koji ih chita sa uzzivanjem, Vashi postovi ulepshaju dan. *Volim 90te, Blic blog* (15. 10. 2011).

С друге стране, уочен је и један примјер редупликације графеме *m* у ријечи *свима* (*swimma*), што у енглеском не чини никакву ријеткост (*swimmer, summer, comment, trimmer accommodation* и многе друге), док је такав начин писања стран српском језику.

pussssa swimma... *scaryblog, blogger.ba* (24. 4. 2011).

Графема *с* у лексеми *пуса* из наведеног примјера такође је мултиплицирана, чиме јој је дата посебна експресивна вриједност.

У енглеском језику, за неке ријечи карактеристично је да су им вокали удуплани као у *bazaar, skiing, agree, vacuum, look* и сл. Будући да удвојени самогласници *o* и *e* у енглеском језику у великом броју случајева имају изговорну вриједност */y/* и */u/* (*cool, school, spoon, meet, seek, need*), не изненађује ни њихово удвајање у домаћим ријечима као замјена за вокале *у* и *и*. Њихово појављивање у српским ријечима као супституција за вокале *у* и *и* може се објаснити једино као потреба да се онеобичаје ријечи у којима се појављују, те да се учине што „енглескијим“.

Jebo Fejs. Upišeš Orakla kao VIP autora i čekaš Objavu...
То је loodiloo! *Ja i Fejs, fejs tu fejs, Blog B92* (1. 7. 2011).

Brate, ne...Sećam se da su u Blicu pisali da su ruske turistkinje na Exitu debele...A ja verujem Bleetz... Лонг Ливе Турпилица, *Blog B92* (16. 7. 2011)

misleem, u meni se svašta izmenjalo, prioriteti preslagali, neki se još više učvrstili, strahovi nad strahovima povećali, neki drugi pak - nestali, i tako redom da ne davim. *Ništa nije džabe, sve je to zbog nečega dobro*, *Blog B92* (25. 9. 2011)

kakav padavičarski šund ste ovo okačili, gorane. raspitajte se okolo, procunajte malo, pogledajte neku emisiju... suviše dobre muzike je bilo 90teeh, i po svetu i ovde, da biste ubijali sebe i druge u pojam sa ovako nečim. *Volim 90te, Blic blog* (15. 10. 2011).

Из ове групе издвојио се посљедњи примјер 90teeh, не само због удвојеног вокала е, него и због спојеног писања бројке и наставка при представљању одређене декаде бројевима, умјесто да буде написана словним ознакама, дакле деведесетих, при чему запажамо да је и графема *t* из наведеног примјера вишак, будући да она чини дио основе а не дио наставка (деведесетих).

Оно што је карактеристично за енглески језик јесте „крајња недоследност и непредвидљивост односа између појединачних гласова и слова која их представљају“ (Прћић, 2011, стр. 231). Ова недоследност доводи до појаве хомографије (*young, pound*), када иста комбинација слова има више различитих гласова чија је вриједност најчешће непредвидива и хомофоније (*die, dye*), када различита слова или комбинација слова представљају исти глас чија је вриједност, такође, јако ријетко предвидива. Бројна изневјеравања норме српског језика на нивоу писања сматрамо изузетно неоправданим, будући да се поводи за нормом која, као што смо видјели, уопште није досљедна, док, с друге стране, српски језик одликује однос фонема – графема, што га чини досљедним.

Као што је већ истакнуто, у електронској комуникацији уочена је тенденција да се искази учине што необичнијим, што може представљати и својеврстан револт интернетске генерације према свему што је конвенцијом одређено. У наставку ћемо показати који су то начини онеобичајења исказа присутни у језику српских блогова.

Један од начина да се покаже револт интернетске генерације према језичкој конвенцији јесте и тзв. *литспик* (од енгл. leetspeak). Литспик представља начин писања у коме су искази приказани бројевима или неким

другим знаковима који визуелно подсећају на слова која замјењују. Њега су изумили и њиме се служили хакери у својој тајној комуникацији. Илустрације ради, наводимо само једну ријеч написану литспиком- !337\$р34к – *leetspeak*. У корпусу није забиљежен ниједан примјер ријечи, синтагме или реченице у цјелости написане на овај начин, што показује да литспик није стекао популарност међу учесницима у комуникацији на блогу. Ипак, забиљежили смо неке случајеве код којих су одређена слова замијењена неким другим знаковима који визуелно подсећају на њих, као у наредним примјерима:

Hahaha, za3bano to s šiframa i korisničkim imenima, još kad popiješ, pa se sve pomeša. *Šta je sledeće, Nobel za JK, Blic blog* (18. 5. 2011)
@ bre Ana tugo naših dana, a pogotovu noći i ponoći. *Od rođendana do rođendana, B92 blog* (21. 1. 2011).

Као што се види из наведених примјера, основни број 3 и рачунарски знак @, употребљени су као супституција за вокале *e* и *a* будући да су им визуелно најсличнији. Наведени примјери прије се могу окарактерисати као својеврсна игра језиком која се лако да разумјети и која не изискује много напора при писању.

Рачунарски знак @ има још једну функцију у електронској комуникацији. Он се још употребљава када један коментатор жели да упути свој коментар на нечију изјаву, дакле, када жели да у мору других, свој коментар упути једном одређеном учеснику у комуникацији. Сажето речено, овај знак служи за обраћање, што га чини вокативом интернет комуникације.

@monte viskovic je jedna kategorija iznad novinara-K O M E N T A T O R.....to je ipak vrh u profesiji. *Prvo bolbojsi, pa tek onda pehari, Blic blog* (2. 7. 2011).

Такође смо уочили и потврде супституције графеме *u* знаком за новчану валуту долар \$ којој је овај знак визуелно веома сличан. Сматрамо да на ову појаву није утицао енглески језик, будући да он не разликује дијакритичке словне знакове, али смо га ипак издвојили како бисмо показали сва одступања од норме матерњег језика која се реализују у виртуелном окружењу.

Ja ne znam stvarno kako uop\$te i mozete da uzimate u obzir ne\$to \$to je napisala i rekla JK, kad ona uop\$te nije osoba koja to ume. Ona je samo jedna u nizu pevacica koje se ne slu\$aju nego gledaju kako pevaju. Njene pesme se pu\$taju jedino u diskotekama, a ba\$ me zanima da li je i vi slu\$ate recimo na mp3-player-u ili mozda imate njen cd u autu i sl.? A Du\$ko cini

mi se da nije lo\$ covek ali ba\$ zato mi je i cudno otkud sa njom. I kad pomenuste paradu, ja bih samo pitao njene ucesnike za\$to ta parada nije bila recimo pre 20-30 godina, za\$to je nisu organizovali njihovi ocevi. A moje mi\$ljenje je da ako su oni tada bili homici neznam ko bi izrodio ove dana\$nje \$to hoce neka svoja prava. Ba\$ me zanima kako oni misle da povecavaju natalitet, mozda ne\$to sa rodama... *Zašto ćutimo? Blic blog* (10. 2. 2011).

У датом примјеру запажамо да је свака ријеч која у себи садржи графему *ш* написана тако да је она замијењена знаком за валуту долар \$, тј. написана је без грешке. Ауторова досљедност у оваквом начину писања указује на његову жељу да свој исказ онеобичаји, те да привуче пажњу осталих учесника у комуникацији, будући да је немогуће овако написан коментар не опазити.

У посебну групу маркираних исказа спадају и искази „написани у огледалу“. Иако постоје компјутерски програми који могу да преточе читав текст у текст написан у огледалу, оваквих примјера је у корпусу свега три, што свједочи у прилог томе да они изискују већи напор при читању, те им се стога не прибјегава у електронској комуникацији. Истина је да ови искази нису настали под утицајем енглеског језика, али смо их ипак издвојили како бисмо показали да се у комуникацији на интернету преферира апсолутна слобода изражавања. Такође, ови искази имају и ребусни карактер, будући да је потребна добра концентрација да се дешифрује оно што је написано.

onerksI, olšod im ad menvoz evo zi acilB ad im enolku ratnemok - evek im!
oedzipoP mas!
adaM ok anz? adžoM ej ončanok olšod emerv ad mečuvop govo
govazirgnažd acrats, abuljovalS u ujjiznep... *Šta je sledeće, Nobel za JK, Blic
blog* (18. 5. 2011).

eN, okakin! omaS izap ećudubu! zoP! 😊 *Šta je sledeće, Nobel za JK, Blic
blog* (18. 5. 2011).

eH јад ес, ејин евс овотог. окшеТ еј ас монајтаТ (: ансапО еј и анропу.
оК и окавс окснеж. онваД мас ит оакер ад еј алшод анеж оп ебет! *Šta je
sledeće, Nobel za JK, Blic blog* (18. 5. 2011).

Закључак

Као што се може закључити, учесници у комуникацији на блогу бирају најразличитије поступке онеобичајења исказа, од којих су многи мотивисани енглеским графо-фонолошким системом, али смо у анализу уврстили и оне

који указују на слободу при креирању исказа у овом виду супстандардног писаног разговорног стила. Важно је имати на уму да је у питању електронски дискурс коме је својствено одступање од норме. Без обзира на то што је наш корпус изњедрио прегршт примјера који потврђују измијењено писање, ипак мора бити јасно да начин писања описан у овом раду никада неће ући у норму српског језика, као и то да се овакво писање једино може јављати у електронској и СМС преписци, што је опет условљено индивидуалним избором.

Литература

- Бајић, С. (2010). *Англицизми у српском језику*. Бања Лука: Бесједа.
- Бугарски, Р. (1996). *Uvod u opštu lingvistiku*. Београд: Ћигоја штампа.
- Crystal, D. (1997). *English as a global language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Мразовић, П. (2009). *Граматика српског језика за странце*. Нови Сад, Сремски Карловци: Издавачка књижевница Зорана Стојановића.
- Прћић, Т. (2011). *Енглески у српском*. Нови Сад: Змај.
- Радић Бојанић, Б. (2007). *Неко за chat?! Дискурс електронских ћаскаоница на енглеском и српском језику*. Нови Сад: Футура публикације.
- Рвовић, Ј. (2010). *Блог револуција: Блог као начин комуникације на интернету*. Панчево: Мали Немо.
- Филиповић, Р. (1986). *Теорија језика у контакту*. Загреб: Југословенска академија знаности и умјетности, Школска књига.

Suzana Elčić

IMPACT OF ENGLISH ON THE SERBIAN GRAPHO-PHONOLOGICAL SYSTEM

Summary

It is a distinctive feature of the Internet communication that the interlocutors make their statements uncommon, thus showing their inventiveness and attracting other participants' attention. This can be achieved by misspelling certain graphemes intentionally and/or using certain signs that visually resemble the letters they replace. The goal of this paper is to classify and analyze the ways statements are made uncommon, particularly those cases which reflect the English grapho-phonological system. Our analysis also includes the cases which are not influenced by the English grapho-phonological system. The corpus comprises asynchronous Internet discourse which implies that interlocutors have enough

time to write the messages properly before posting them. However, existing research has shown that the Internet discourse is devoid of standard language norm and marked by absolute freedom of expression in all linguistic segments, including those that should be resistant to any alterations and influences of foreign languages. The corpus has proved to be really fruitful since it yielded a great number of examples of impact of the English language on the Serbian grapho-phonological system.

Key words: *Grapho-phonological system, asynchronous Internet communication, quasi-transcription.*